

Den socialt exkluderande nationalismen

Justitia et Pax Europas gemensamma aktion 2015 om den växande rasismen och främlingsfientligheten i Europa

Över hela den europeiska kontinenten har val på regional såväl som nationell nivå visat, liksom val till EU-parlamentet, på en ny framgång för partier som förespråkar snäva nationalistiska intressen framför universella mänskliga värden och internationella åtaganden och förpliktelser. Som ett allmänt europeiskt fenomen ställer det allvarliga frågor till oss. Det återspeglar mycket mer än bara en reaktion på det faktum att europeiska eller nationella politiska institutioner inte alltid fungerar så bra. Därför vänder vi oss, Den Europeiska Konferensen av 31 Justitia et Pax kommissioner, till politiska ledare på alla nivåer och till olika samhällsaktörer att gå samman för att utveckla ett kraftfullt svar på den växande rasismen och främlingsfientligheten i Europa, för att säkerställa respekten för varje människas rättigheter och söka en enhet i mångfald som grunden för ett sant mänskligt samhälle. Som kristna strävar vi efter att ”vara aktiva i det offentliga livet, och arbeta till förmån för hela mänskligheten liksom för de politiska gemenskaperna.”¹

- 1) Nationalism har olika betydelser i olika delar av Europa. Som exempel kan nämnas att vissa politiska partier strävar efter mer självbestämmande eller en egen stat för sin nationella eller etniska grupp inom en redan existerande europeisk stat. Detta kan vara ett legitimt politiskt mål och kan inte fördömas så länge som man arbetar med demokratiska medel och icke-våld och respekterar den ”Andre” i samhället. Det rättfärdigar heller inte hatiska uttalanden.
- 2) Kyrkans sociallära hävdar att alla människor är jämbördiga, men den vidhåller också att nationella grupper, kulturer och minoriteter inom en redan existerande stat åtnjuter rättigheter som måste respekteras. Därför kan vi inte ifrågasätta att människor är hängivna den plats där de växt upp, håller fast vid sitt modersmål eller vill ta del i en nationell kultur. En nationell kultur är dock inte oföränderlig, som vi alla vet, utan förändras ständigt med oss själva som aktörer för detta. Icke desto mindre har vi goda skäl för att vara stolta över vår egen familj och vårt eget lokalsamhälle. Det finns också goda argument för att vi håller av vårt eget land men vi skulle också kunna visa mer stolthet över Europeiska Unionens och Europarådets framgångar.

¹ Helige påven Johannes XXIII, encyklikan *Pacem in Terris*, 146

- 3) Ett stort bekymmer är däremot en växande tendens att sträva efter popularitet och makt genom ytliga och förenklade politiska program och slagord som bottnar i en uppfattning att man bara kan uppnå framgång och säkerhet genom ensidiga, nationella åtgärder även om det är till direkt skada för andra folk. Denna typ av slagord sprids regelbundet i media där de ofta förstoras upp och påverkar den allmänna politiska agendan i en nationalistisk riktning. Dessa rasistiska och främlingsfientliga uttryck får oss ofrånkomligen att tänka på den aggressiva och ultranationalistiska politik som föregick båda världskrigen. Genom att antyda att nationen, nationaliteten och deras underliggande myter skulle vara ett lämpligt svar på våra samtida utmaningar så åberopar dessa partier och deras förespråkare ett exkluderande paradigm som förvärrar situationen snarare än att erbjuda några lösningar på problematiken.
- 4) ”Den socialt exkluderande nationalismen”, som vi har valt att benämna det, står i motsats till all mänsklig värdighet. Den förnekar rättvisan eftersom den definierar människans grundläggande rättigheter utifrån hennes nationella, etniska eller religiösa ursprung, och den utgör till sist också ett hot mot den sociala sammanhållningen på lokal nivå liksom mot freden mellan de europeiska nationerna. Respekten för varje persons mänskliga värdighet är en direkt konsekvens av vår tro på den uppståndne Kristus och på att varje man och kvinna är skapad till Guds avbild. ”Rättvisa och Fred” är vårt namn. Vi är därför fast beslutna att kämpa mot varje form för en socialt exkluderande nationalism.
- 5) Det kan tyckas mänskligt att söka enkla lösningar på komplexa problem i livet. Genom att spela på människors rädslor försöker populistiska och nationalistiska politiker få makt genom att presentera förenklade lösningar på de utmaningar vi står inför. De glömmer samtidigt bort fakta som visar att orättvisa lösningar eller marginalisering av den ena eller andra gruppen i ett samhälle aldrig kan leda till en fredlig och framgångsrik gemenskap. Det finns inga snabba och lätta svar på djupt rotade strukturella utmaningar som framträder i mångfacetterade samhällen och i en globaliserad ekonomi.
- 6) Migrationsfrågan är ett lämpligt exempel för att beskriva tendensen att vilja förneka verkligheten. Migration är en grundläggande faktor i mänsklighetens hela historia. Till migrationens historiska orsaker som överbefolkning och politiska eller religiösa konflikter måste vi nu också lägga klimatförändringar. Dessa orsaker kommer att fortsätta och i vissa fall öka trycket av migration. En snabbt åldrande befolkning i de europeiska länderna betyder dessutom en minskning av tillgänglig arbetskraft. Att bortse från detta och samtidigt försöka stoppa migranter genom att helt stänga gränserna är både orealistiskt och omänskligt. Vi måste hitta andra lösningar på både europeisk och internationell nivå. Det är nödvändigt att vi på europeisk nivå delar ansvaret att ta emot nödställda flyktingar, att vi bidrar till ett ramverk inom internationell rätt som kan bli ett stöd för fredliga lösningar på konflikter och återuppbygga sönderslagna stater, att vi stärker stödet till flyktingar så att de kan välja om de vill stanna kvar eller återvända till sina ursprungsländer, och att integrera invandrare i våra samhällen – hur komplext detta än är så är det enda vägen att gå för en mänsklig och praktiskt genomförbar politik. Det är också viktigt att understryka att utan invandring kommer inte européerna att kunna bibehålla en hög nivå för social omsorg av de sjuka och gamla och för andra sociala tjänster.

- 7) Ett annat exempel är Europeiska Unionen. Nationalistiska partier gör Europeiska Unionen ansvarig för den aktuella ekonomiska nedgången, social ojämlikhet och arbetslöshet. Av den anledningen framför de regelbundet tesen att det bästa är att lämna Europeiska Unionen. Emellertid är de mycket mindre tydliga när de ska förklara hur de vill se framtiden för sina länder i vår tids ekonomiska produktionskedja, distribution och konsumtion. Denna kedja som oåterkalleligen och definitivt har blivit global. Förvisso är inte Europeiska Unionen perfekt, men den förblir ett verktyg för att bevara freden och för att lösa konflikter på vår kontinent. Vi får heller inte glömma bort att människor i övriga delen av världen fortsätter att ge uttryck för sin beundran över det samarbete som de europeiska länderna har uppnått. Att anklaga Europeiska Unionen eller andra länder måste ses för vad det är, en rökråd och inget annat.
- 8) Hur ska vi motverka den socialt exkluderande nationalismen? Svaret måste omfatta oss alla och det bygger på våra gemensamma europeiska värderingar med respekten för mänsklig värdighet i centrum. Dessa värderingar är vår styrka och omfattas inte av de som har en populistisk agenda. Men vi måste också se på verkligheten sådan den är. Vi måste erkänna att det finns en rädsla i Europa i dag och tillstå vår egen osäkerhet, men vi måste också ta på allvar det som vi har lärt oss av historien. Krig mellan länder är det värsta som kan hända. Rasistiskt och främlingsfientligt våld, vare sig i ord eller handling, är oacceptabelt utifrån en moralisk och rättslig synvinkel. Det måste fördömas och straffas. Vi hämtar mod från vår djupa uppskattning av våra gemensamma värderingar. Mod att stå emot falska anklagelser och lögn, mod att offentligt stå upp mot överdrivna vantolkningar.

Kristna kan inte se på nationen som ett högsta värde och känslor för nationell överhöghet är oberättigade. Den kristna visionen av en universell rättvisa och fred ger inte utrymme för något slags chauvinism. Istället uppmanar den till solidaritet och respekt för alla. Ett äkta nationellt intresse främjas bäst med det universella gemensamma goda för ögonen.

Därför framför vi följande rekommendationer till de som innehar politiskt ansvar på olika nivåer:

- att utveckla sociala och politiska program som möjliggör för människor att få ett meningsfullt arbete och kunna ta ansvar för sig själva och sina familjer och som ger dem ett effektivt stöd i händelse av olyckor och sjukdom
- att utveckla en sammanhållen europeisk migrationspolitik där man effektivt delar på ansvar och åtgärder mot alla former av påtvingad migration
- att förnya engagemanget för en europeisk integration genom både positiv uppskattning och konstruktiv kritik och att stå emot frestelsen att göra Europeiska Unionen till en syndabock för inhemska problem

Vi ber också medborgarna i Europa, organisationer i civilsamhället och kyrkorna:

- att samtala om värdet av en stark identitet som grunden för ett inkluderande samhälle med en stark social sammanhållning
- att kraftfullt bemöta och ifrågasätta alla uttryck för en nationalistisk retorik i såväl det privata som offentliga rummet

- att fördjupa demokrati, solidaritet och respekt för mänsklig värdighet genom fortbildning och goda förebilder
- att uppskatta mänsklig värdighet som en väsentlig hörnsten i vårt gemensamma europeiska arv.

Justitia et Pax, Kommissionen för Rättvisa och Fred i Stockholms Katolska Stift

För mer information kontakta: Madeleine Fredell, generalsekreterare,
justitia.pax@katolskakyrkan.se
www.justitiaetpax.se